

YABANCIDİLÖĞRETİMİVEETİK

Engin ASLANARGUN”

Hilmi SÜNGÜ**

Özet

Yabancı dil öğretiminde etik denilince, dil öğretim yöntemlerine bağlı olarak gerçekleştirilen eğitim anlamına gelmektedir. Öğretmen davranışlarından, öğrenci beklentilerinden veya dil öğrenimine yönelik oluşan ön yargıların sebep olduğu endişe kaynaklarının azaltılması hedeflenmektedir. Etik standartların ışığında dil öğretmenin görevi, öğrencilerin daha iyi öğrenebilmesi için onların bilişsel yönlerine hitap etmek ve onların motivasyonunu azaltan ön yargıları ortadan kaldırmak olmalıdır. Aynı zamanda, her iki kültüre ait değerleri bilmek, hedef kültürün öğelerini zenginlik olarak algılamak, fakat dil öğretimi yoluyla aktarılan kültürel emperyalizm politikaları konusunda bilinçli olmak öğretmen için önemlidir. Öğretmen, kültürel değerleri, öğrenme ortamını zenginleştiren bir faktör olarak görmeli; öğrencilere empoze edilecek unsurlar olarak değerlendirmemelidir. Etik ilkelere bağlı olarak gerçekleştirilecek dil öğretiminin okullarda daha etkili, insancıl, bilişsel ve endişeden uzak bir öğrenme ortamı sunacağı varsayılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yabancı dil öğretimi, etik

Giriş

Yabancı dil öğretimi, ana dilden farklı yapı, kavram ve dil bilgisi kuralları olan başka bir dilin öğretilmesi sürecidir. Yabancı dil öğretilmesinde başvurulan çeşitli yöntem ve teknikler mevcuttur. Sınıf içi yabancı dil öğretiminin başarısı büyük oranda uygulanan ilke, yöntem ve tekniklerden kaynaklanmaktadır. Çünkü yöntem ve teknikler bağlam içerisinde işlenmiş dil bilgisi yapılarının ve kurallarının aktarımını sağlayacak şekilde özel olarak düzenlenmiş araçlardır (Widdowson, 1990, 190). Öğretmenin temel aldığı temel ilke, yöntem ve teknikler etik açıdan daha insancıl ve erdemli bir öğretim sürecinin oluşmasına imkân tanımakta ve dil öğretiminin hedefine daha kolay, hızlı ve etkili ulaşmasını sağlamaktadır.

Öğretim sürecine katılan öğretmen ve öğrencilerin hak ve sorumluluklarını belirleyen, daha iyiye, güzele ve etkililiğe doğru yönelmeye teşvik eden etik ilkeler, dil öğretim ilke, yöntem ve tekniklerinin uygulanmasını da beraberinde getirmektedir. Çünkü sınıf ortamında gerçekleştirilecek etkili bir dil öğretimi ancak ilke, yöntem ve teknikler aracılığıyla ve etik ilkeler rehberliğinde gerçekleştirilebilir. Yabancı dil öğretiminde temel alınan ilkeler şu şekilde belirtilmektedir (Demirel, 1990, 23-26):

1. Dört temel beceriyi geliştirmek,

2. Öğretim etkinliklerini önceden planlama,
3. Basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru öğretme,
4. Görsel ve işitsel araçları kullanma,
5. Ana dili sadece gerekli durumlarda kullanma,
6. Bir seferde tek bir yapıyı sunma,
7. Verilen bilgilerin günlük yaşama aktarılmasını sağlama,
8. Öğrencilerin derse etkin olarak katılımını sağlama,
9. Bireysel farklılığı dikkate alma,
10. Öğrencileri güdüleme ve cesaretlendirme.

Yukarıda sıralanan ilke ve yöntemler, öğrencilerin zihinsel seviyelerine ve yaş gruplarına göre değişebilmekte ve farklı uygulamalara imkân tanımaktadır. Örneğin, ilköğretim seviyesindeki öğrenciler henüz kendi ana dillerine ilişkin bilinçli bir çözümleme yapmadıkları için öğrendikleri yabancı dil yapılarına ve zamanlara ilişkin mantıklı bir açıklamaya ihtiyaç duymazlar. Bu yaş grubuyla gerçekleştirilecek yabancı dil öğretiminde, soyut düşünme dönemine henüz geçmedikleri için ana dilleri olabildiğince az kullanılmalı, görsel, işitsel ve etkileşime dayalı araçlara ve tekniklere ise mümkün olduğunca fazla yer verilmelidir. Yetişkin grupları ise mantıklı açıklamaya ve soyut kavramlara gereksinim duyarlar. Bu şekilde farklı yetişkinlik düzeyinde olan öğrenci gruplarında ders veren öğretmenin etik sorumluluğu başvurduğu ilke, yöntem ve tekniklerin esnekliğini ve tolerans genişliğini mümkün olduğunca geniş tutmak ve her düzeye hitap edebilecek çeşitliliğe sahip olmaktır.

Yabancı dil öğretiminde belirlenen hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için belirtilen ilke ve yöntemlerin uygulanmasının yanında mesleki etik kurallarına uyulmasının, konuya ilişkin önceden belirlenen amaçlara ulaşılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada dil ve kültür arasındaki ilişki, dil öğretimi ve etik ve yabancı dil öğretiminde dikkat edilmesi gereken etik ilkelere yer verilecektir.

Dil - Kültür İlişkisi

Dil sadece kelime ve dil bilgisi kurallarından ibaret değildir, her ikisinin de toplamından daha fazla anlamlara ve işlevlere sahiptir. İnsanların kültüründen, günlük yaşamından, tarihinden ve dünyayı algılama biçimi olan hayat felsefesinden yoğun olarak etkilenir. Dil sadece kelime ve dil bilgisi kurallarına indirgenmediğinde soyut, anlamsız, işlevsiz ve günlük hayatta karşılığı olmayan harf kümelerine dönüşecektir. İnsanların anlam dünyaları, hayat felsefeleri ve kültürleri konuştukları dille o kadar iç içe geçmiş ve birbirlerini o kadar etkilemektedir ki bunları ayrı düşünmek her ikisinin de anlamsız kalmasına yol açacaktır. Toplumsal yapı içerisinde gelişen, teknolojik gelişmelerden etkilenen ve kültürünü yeniden üreten insan, bu özelliğiyle yaşadığı toplumun kültürel dokusuna ve hayat felsefesine de etki etmekte, bir anlamda onu dönüştürmektedir. Bir dilin kelime hazinesini zenginleştiren, edebi yönden estetik ürünler çıkarmasına zemin hazırlayan, yapı olarak esnekliğe ve istisnalara imkân tanıyan o dili konuşan insanların kültürü ve yaşam felsefesidir.

Dil ve kültür, birbirlerini tamamlayan ve anlamlı kılan iki önemli öğedir. Mesela kadınların toplumsal alandaki mevcut konumuna tepki olarak ortaya çıkan feminist hareket, zaman içerisinde dildeki

kullanımları da etkilemiş ve bazı dönüşümlerin yaşanmasına sebep olmuştur. 19. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan feminist hareket (Michel, 1993, 62) ortaya çıktığı toplumda konuşulan dilin kelime yapılarına ve günlük hayattaki kullanımlarına da etki etmiş, erkek egemen toplumsal yaşama yöneltilen eleştiriler zaman içerisinde erkek egemen söylemin de değişmesine neden olmuştur. İngilizce'de kadınlar aleyhine olan, sadece erkeklere has olarak kullanılan bazı kelimeler ya nötrleştirilerek cinsiyet vurgusundan vazgeçmekte (policeman-police, fireman-firefighter, salesman-salesperson) veya kadınlar için yeni kelimeler türetilmektedir (waiter-waitress, host-hostess, actor-actress) (Wareing ve Thomas, 1999, 68).

Dil öğretiminde yaşanan sıkıntılardan en önemlisi, öğretilen yabancı dili sadece kelime ve dil bilgisi kurallarından ibaret sanmak, kültürel ve günlük yaşam kısmını ihmal etmekten kaynaklanmaktadır. Oysa dil kelimelerin ve dil bilgisi yapılarının rastgele bir araya gelmesinden oluşmaz; kelimelere ve yapılar anlam katan onların kullanıldığı bağlamdır (Widdowson, 1990, 194). Dört temel becerinin (okuma, dinleme, konuşma, yazma) kazandırılması hedeflenen dil öğretiminde, iki temel beceri (okuma, dinleme), dilde üretilen sesli ve yazılı mesajların anlamlı hale getirilmesiyle kazanılmaktadır. Bu mesajların içeriğinde günlük yaşamdan, kültürel öğelerden ve hayat felsefesinden kesitler bulunacak ve mesaj bir bütün olarak çözülecektir. Bir dilin kelime sayısı ve edebi zenginliği o dilin konuşulduğu ülkenin kültürel zenginliği ile yakından ilgilidir. Dolayısıyla etkili bir dil öğretimi, o dili konuşan insanların kültürel ve toplumsal yapılarının öğrenilmesi ve anlaşılmasıyla gerçekleştirilebilir. Türkiye de yaşayan bir insanın İngilizce öğrenmede karşılaştığı güçlüklerle, aynı şartlarda Avrupa'da yaşayan bir insanın karşılaşmaması Türkiye'de dil öğretiminde karşılaşılan öğretmen sıkıntısı veya yöntem sorununa indirgenemez. Aynı kültürel yapının insanları o kültürden beslenen farklı dilleri daha kolay, hızlı ve etkili öğrenir.

Dil Öğretimi ve Etik

Ahlak, ahlak bilim (Doğan, 2002, 58); neyin iyi neyin doğru, neyin kötü ve yanlış olduğunu araştıran, insan hayatının amacına ve erdemli, ahlaklı bir yaşamın ilkelerine ilişkin sorgulamalar geliştiren bir felsefe (Cevizci, 2002, 13); insan davranışlarını etkileyen ve kontrol eden ahlak ilkeleri olarak tanımlanan etik, insanların toplu olarak yaşadıkları her yerde önemli bir konu olarak gündeme gelmektedir. Hem geleneksel etikte hem de günlük dilde etik, çoğunlukla ahlaki ve töresel sözcüğüyle eşanlamlı olarak da kullanılabilir (Peiper, 1999, 32).

Çeşitli meslek grupları, çalışanların davranış ve çalışma ilişkilerinde bazı ortak davranış kalıplarına uymalarını sağlamak, mesleğin onurunu ve saygınlığını korumak amacıyla mesleki etik ilkelerinin geliştirilmesi konusunda girişimlerde bulunmuştur (Aydın, 2002, 75-76). Tutum ve davranışları şekillendiren, doğru ve ahlaki bir temele dayandıran etik ilkeler, her eğitim faaliyetinde olduğu gibi dil öğretiminde de üzerinde durulması gereken bir konudur. Her meslek grubu, üyelerinin daha saygın, tarafsız, insani değerlere son derece saygılı bir meslek anlayışı oluşturmak için kendi aralarında belirledikleri etik ilkeler bazen yazılı hale getirilirken çoğu zaman yazılı olmayan fakat uyulması üyelerce gerekli görülen tutum ve davranışlardır.

Etik, başkaları hakkında yargılarda bulunan, başka insanların eylemlerini öven ya da kınayan herkesle ilgilidir. Meslek etiği açısından düşündüğümüzde ise eğitimde etik çok özel bir önem taşır. Eğitim; bir çocuk ya da ergenin yetiştirilmesinin yönlendirilmesidir. Bir kimsenin herhangi bir etkinlik alanında yetiştirilmesi, bu alanda bir kimse ya da bir grupça edinilen ahlaksal, kültürel, entelektüel ya da teknik bilgiler bütünüdür. Yeni eğitim anlayışında öğrenci artık, konuların belirlenmesine, uygulanacak yöntemlerin seçiminden derslerin işlenmesine ve ölçme değerlendirmeye kadar kendi öğrenim sürecinin bütün aşamalarında sorumluluğunu yüklenen kişidir. Öğretmen, yine de öğretimin vazgeçilmez bir öğesidir. Ancak bilginin tek kaynağı değildir; üstlendiği rol yol göstericiliktir. Eğitsel kurumların ve uygulamaların incelenmesi, eğitimin birbiriyle çelişen iki işlevi olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır;

bunlar yeniden üretilen bilgi ve beceriyi aktarmak ile ekonomik ve toplumsal kalkınmaya katkıda bulunmaktadır (Haynes, 2002, 55).

Genel anlamda öğretmenlik meslek etiği ile ilgili ilkeler, yabancı dil öğretiminin de temel çıkış noktasını oluşturmaktadır. Dil öğretiminin diğer öğrenmelerden farklı kılan sözel iletişim ve etkileşim becerisinin önemi gibi noktalarda, etkililiği sağlamak ve daha insancıl bir öğretim ortamı oluşturmak için dil öğretiminde özellikle uyulması gereken etik ilkelere ihtiyaç duyulmaktadır. Öğretmenlik meslek etiği ilkeleri şöyle sıralanmaktadır (Aydın, 2003, 60-72): Profesyonellik, hizmette sorumluluk, adalet, eşitlik, sağlıklı ve güvenli bir ortam sağlanması, yolsuzluk yapmamak, dürüstlük-doğruluk ve güven, tarafsızlık, mesleki bağlılık ve sürekli gelişme, saygı, kaynakların etkili kullanımı.

Bell (2003), yabancı dil öğretiminde önem verilmesi gereken etik değerler ile ilgili olarak: Yabancı dil öğretimi konusunda eğitim almış olmak, öğrencilerin ana dillerine saygı göstermek, nitelikli bir eğitim vermek, farklı kültürlerden gelen öğrenciler arasında kaynaşmayı sağlamak, kültürel farklılıkları dikkate almak gibi özelliklerden söz etmektedir.

Dikkat edildiğinde yabancı dil öğretimi de dahil olmak üzere bütün eğitim-öğretim etkinliklerini içine alan etik ilkelerin, öğretim etkinliğinin bütün aşamalarını daha etkili, daha iyi ve daha insancıl seviyeye çıkarmayı hedeflediği görülecektir. Kincal ve Işık'ın yaptığı araştırmaya göre (2003, 57) demokratik değerler ile etik ilkeler arasında yakın bir ilişki ve benzerlik olduğu görülmektedir. Literatürde yer alma sıklığına göre yapılan sıralamada demokratik değerlerle ilgili şu kavramlar yoğun olarak kullanılmaktadır: Eşitlik, yaşama saygı, özgürlük, adalet, dürüstlük, iyiyi arayış, işbirliği, özgüven, hoşgörü, duyarlılık ve sorumluluk. Bu da göstermektedir ki sınıf ortamında başvurulacak etik ilkeler aynı zamanda demokratik değerlerin yerleşmesine de katkı sağlayacaktır.

Dil Öğretiminde Dikkat Edilmesi Gereken Etik İlkeler

İyi uygulanan bir yabancı dil eğitim programının başarılı olabilmesi için eğitim-öğretime ilişkin konuların yanında dikkat edilmesi gereken noktalar bulunmaktadır. Yabancı dilin öğretilmeye çalışıldığı bir ortamda, eğitimle ilgili gelişmelerin yanında öğrenci ve öğretmen arasında; öğretmenlerin kendi aralarında ve yöneticilerle yaşayabilecekleri problemlere zemin hazırlayan etik sorunlara dikkat edilmesi gerekir.

Bazen doğru ve yanlış birbirinden tam olarak ayırt edilemediği, nasıl karar verileceği noktasında tereddütlerin yaşandığı ve değer yargıları ile bu gibi durumlar arasında seçim yapmak gerekliliği ortaya çıkabilir. Öğretmenler, dürüstlük ya da sadakat, bireysel ya da toplumsal fayda, adalet ya da insaf gibi değerler arasında tercih yapmak zorunda kalabilir. Özellikle yabancı dil öğretmenleri birbirleriyle çelişen kültürel değerlerin çıkmazına girebilir. Ancak öğretmenlerin etik karar verebilmeleri için kültürler arası çelişkileri dikkate almaları gerekmektedir (Hafarik ve diğerleri, 2003, 96). Dinsel, etnik ya da tarihi sebeplerden dolayı anlaşmazlıklar yaşayan, hatta savaş durumunda olan iki farklı kültürden insanın bulunduğu sınıfta dil öğretimi yapan bir öğretmen, seçeceği okuma parçalarını, tartışma konularını ve kuracağı cümleleri özenle seçmek durumundadır. Farklı kültürel değerlere sahip öğrencileri incitecek, onlarda olumsuz ön yargıların oluşmasına yol açabilecek davranışlardan kaçınması gerekmektedir.

Kanada Özel Okullar Birliği'nin (2003) etik rehberinde uyulması gereken ilkelere ilişkin şu ifadeler yer almaktadır:

- Uluslararası eğitim endüstrisinde mevcut kültürel çeşitliliğe saygı duymak ve teşvik etmek,
- Birliğin ve diğer üye birliklerin bütünlüğünü ve erdemliliğini desteklemek,

- Yüksek kalitede dil eğitimi, eğer mümkünse barınma olanakları ve ilgili servisleri, ve bu hizmetleri yerine getirecek nitelikli insanları çalıştırmak,
- Birliğin programları, hizmetleri, ücret tarifesi ve politikaları hakkında doğru bilgiler vermek,
- Bütün işlerde birlik halinde açık, şeffaf ve etik davranışlar sergilemek,
- Öğrenciler ve onları temsilcileriyle yapılan bütün görüşmelere ve anlaşmalara saygı duymak ve gereken önemi vermek,
- Eleştirilere, şikayetlere ve isteklere doğru bir şekilde ve uygun bir zamanda karşılık vermek.

Yabancı dil öğretiminin etkili ve amacına uygun gerçekleştirilebilmesi için öğretmen tutum ve davranışlarına ilaveten bazı yöntem ve tekniklerin uygulanması gerekmektedir. Öğrencilerin bilişsel yönleri hitap eden yöntem ve teknikler daha etkili, kalıcı ve hızlı öğrenmeyi sağlamaktadır; fakat bu yöntem ve tekniklerin amaca, zamana ve zemine göre kullanılmaması öğrenmeyi geciktirebileceği veya öğrencinin sınıf içinde zor durumda kalabileceği bir ortam oluşturacağından çoğunlukla etik ilkelerin ihlalini de beraberinde getirmektedir. Meslek üyelerinin bilgisizlikten, kişisel eğilimlerden ya da mesleki ideallerin gelişmemiş olmasından kaynaklanan etik dışı davranışlara yönelme sebepleri (Aydın, 2003, 23-30) ortadan kaldırılmadığı takdirde dil eğitimi gerçekleşemeyeceği gibi öğrencilerin her türlü öğrenmeye karşı olumsuz tutum geliştirmeleri kaçınılmaz olacaktır. Etik ilkelerin ihlal edilmesiyle başlayan süreç daha büyük olumsuzluklara kapı aralamaktadır.

Genelde tüm yabancı dillerin özelde ise İngilizce'nin Türkiye'de öğretiminde gerek öğretmen gerekse öğrenci açısından bir çok zorluk bulunmaktadır. Özellikle Türkçe ve İngilizce'nin farklı dil ailelerine ait olmaları, uluslar arası kültürel farklılıklar, dil öğretiminin yöntem ve tekniklere bağlı gerçekleştirilmemesi, yeterli dil öğretmenin ve teknik donanımın olmayışı, sınıf ortamında yapılan eğitimin sosyal ortamda pekiştiricilerle desteklenememesi gibi faktörler İngilizce öğretiminin Türkiye şartlarında etkili yapılamamasının sebeplerinden bazılarıdır. Bütün bunların bir sonucu olarak dil öğrenimi yapan öğrencilerde yabancı dile karşı olumsuz ön yargılar oluşmakta, bu da motivasyonun düşmesine sebep olmakta ve sonuç olarak dil öğretiminin gerçekleşmesini sorunlu hale getirmektedir.

Mesleki etik açısından iyiyi ve doğruyu öğretmesi gereken öğretmenlerin atmaları gereken ilk ve en önemli adım öğrencilerde İngilizce öğrenmeye karşı oluşmuş ön yargıları kırmak olmalıdır. Bu ön yargılar ortadan kalkmadan etkili bir İngilizce öğretiminin gerçekleşmesi çok zor olacak ve sınıf ortamında gerçekleştirilecek dil eğitimi soyut bazı zaman, yapı ve kelime öğretiminden öteye gidemeyecektir.

Dil öğrenmeye karşı oluşan ön yargıların temelinde bazı endişe kaynakları bulunmaktadır. Bu endişe kaynakları etik ilkelerin uygulanmasıyla ortadan kaldırılabilir. Bunlar (Young, 1991, 426-434):

1. Kişisel ve kişiler arası endişe kaynakları

Dil öğrenimine karşı oluşan olumsuz ön yargıların temelinde yatan kişisel ve kişiler arası endişe kaynakları, kendine güveni az olan ve yarışmacı ortamları sevmeyen öğrencilerde sıklıkla görülmektedir. Özellikle bireylerin hem kendilerinin hem de öğretmenleri tarafından diğer öğrencilerle kıyaslanmaları, kendileri hakkındaki diğer insanların düşüncelerini fazla önemsemelerine neden olmaktadır. Zaten kendine güveni olmayan bir öğrencinin zayıf noktalarının üzerine gidilmesi sonucunda oluşacak endişe ortamı öğrenmeye karşı büyük bir engel oluşturmaktadır.

Kendine güveni olmayan ve yarışmacı ortamları sevmeyen öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğretmenin etik açıdan yapması gereken, bu özelliği olan öğrencilerin endişelerini yok edecek rahat ortamları oluşturmak olmalıdır. Sosyal ilişkileri zayıf olan öğrencilerle grup çalışmaları yapılabilir, onlara rahat ve serbest katılım ortamı sağlanmaya çalışılabilir. Aynı şekilde öğrencilere başarabildiklerini göstermek için zorluk derecesi yüksek olmayan sorular yönelterek kendilerine güvenmeleri sağlanabilir.

Dil bilmenin önemli sayıldığı Türkiye gibi toplumlarda sosyal statü açısından düşünüldüğünde sözel dil bilgisi gelişmemiş öğrencilerin iş yaşamında başarılı olmaları mümkün gözükmemektedir. Türkiye’de yabancı dil öğreniminde motivasyon kaynakları ve sorunları ile ilgili Acat ve Demiral’ın yaptığı araştırmaya göre (2002, 326), yabancı dil öğreniminde Türkiye’de en önemli motivasyon kaynakları olarak gelecekte iş bulmada ve yükselmeye destek sağlanması ve insanlar arası iletişimde ve yazılı kaynakların anlaşılmasında kullanılabilmesi gösterilirken, yabancı dil öğreniminde iyi sonuç elde edilememesinin en önemli sebebi olarak motivasyon sorunları ön plana çıkmaktadır.

Dil öğretiminde resimlerin ve özel hazırlanmış kartların kullanılması motivasyonu arttırmakta, sınıf ortamında çekici ve farklı etkinliklerin oluşturulmasına imkân tanımaktadır. Fakat bu başarı, öğretmenin öngörüsüyle, başarısıyla ve dersi sunuş tarzıyla ilgilidir. Sınıf ortamının sınırlılıkları bir ölçüde ortadan kalkmakta, yeni ve zengin öğrenme ortamları oluşturulabilmektedir (Ernestova, 1981, 279).

2. Yabancı dil öğrenmeye karşı oluşan ön yargılar

Öğrencilerde oluşan yabancı dil öğrenmeye karşı ön yargıların temelinde önceki öğrenmelerden veya yanlış bilgilenmeden kaynaklanan deneyimler bulunmaktadır. Bazı öğrenciler alınan belli bir eğitimden sonra kusursuz bir konuşma becerisine sahip olacaklarını umarak dil öğrenmeye başlamakta fakat neredeyse imkânsız hayal ettikleri için kendilerine yönelik güvensizliğe, dil öğrenimine karşı ise olumsuz ön yargıların oluşmasına zemin hazırlamaktadırlar. Dil edinimi açısından insanlar yalnızca ana dillerini belli bir eğitimden sonra kusursuz konuşabilirler. Bu noktada; öğrencilerin etkin katılımını sağlayacak etkinliklerin düzenlenmesinde, gerçek yaşamla bağlantılı ve teşvik edici ortamların oluşturulmasında, öğrencileri konuşmaya cesaretlendirmede ve desteklemede, ve her öğrenciye hitap edebilecek amaçların oluşturulmasında yabancı dil öğretmenine büyük sorumluluklar düşmektedir (Chastin, 1988, 291).

Dil öğrenimini, sadece ana dile yapılacak çeviri becerisi kazanmaktan ibaret gören bir anlayışa sahip olan öğrenciler, bir süre sonra farklı alanlarda dil kullanımına ihtiyaç duyduklarında neyi, ne kadar öğrenmeleri konusunda çelişkiye düşmektedir. Çeviri, sadece belli bilimsel disiplinlerde farklı dillerde yapılan çalışmaları takip etmeye yarayacağından dil öğreniminin sadece bir alanını oluşturmaktadır. Aynı şekilde dil öğreniminde yetkinleşmek için iki yıl gibi kısa bir sürenin yeterli olacağına ve bazı öğrencilerin dil öğrenmeye daha yatkın olduğu gibi inançları da temelsiz ön yargılar olarak değerlendirmek mümkündür. İnsanların kendi ana dilleri hakkında bile sürekli yeni bilgiler öğrenmeye devam ettiği gerçeği göz önünde bulundurulduğunda hayal kırıklığına uğramak kaçınılmaz olmaktadır.

Dil öğretiminde hedeflenen davranışların önünde engel olarak duran bu olumsuz ön yargıları temelde gerçek olmayan inanç ve düşüncelere dayanmaktadır. Doğal olarak dil öğrenme sürecinin uzunluğu ve ana dil gibi akıcı, doğal ve etkili kullanmanın mümkün olmayışı gibi gerçekler, öğrencileri bazı olumsuz düşünce ve ön yargılara sevk etmektedir. Dil öğrenme üzerine yaygın olan bu yanlış kanaatlerin sağlıklı ve doğru bilgilerle düzeltilmesi öğretmelerin etik sorumluluğu olmaktadır. Etik açıdan doğru olan, dil öğrenmenin iletişim amaçlı olduğu ve hata yapmaya ana dilde bile sıklıkla rastlanabildiği vurgulanarak bu ön yargıların temelsiz olduğunu ortaya çıkarmak olmalıdır.

Yabancı dil öğretmenin mesleki etik açısından yapması gereken, özellikle telaffuz-konuşma hatalarına karşı toleranslı olmak, öğrencileri cesaretlendirecek doğruları aramak ve onların duyuşsal

zekâlarına hitap etmek olmalıdır. Her türlü başarısızlık durumunda bile önemli olduklarını hissettirmek, özel alanlarına saygı göstermek, benimsedikleri isimle hitap etmek ve en önemlisi onlarla empati kurmak etik açıdan gereklidir (Mendes, 2003, 56-59). İngilizce okuma parçasında ilk defa karşılaşılan, öğrencinin okumakta zorlandığı telaffuzu zor olan kelimeler üzerinde öğretmenin fazla durması ve okutmaya çalışması etik açıdan doğru kabul edilmemektedir (Gersten ve Geva, 2003, 44-49). Eğer öğrenciler öğretmenin anlattığı yöntemle anlamıyorsa, onların öğreneceği yöntemle öğretmek öğretmenin sorumluluğu kabul edilmektedir (Dunn, 1990, 17).

3. Öğretmenin taşıdığı kanaatler

Bilgiyi taşıyan, yayan ve yol gösteren konumunda bulunan öğretmenin dil öğretimi konusunda taşıdığı olumsuz kanaatler, genellikle öğrencilerin taşıdığı kanaatleri beslemekte, bazen de olumsuz ön yargıların kaynağını oluşturmaktadır. Okuldaki rolünün sınıf içerisindeki öğrenci hatalarını sürekli düzeltmek olduğuna inanan bir öğretmen, öğrencileri olumsuz yönde motive ettiği için mesleki açıdan yanlış davranmaktadır.

Kendi etik yükümlülüklerinin aynı zamanda öğrencinin hakları olduğunu düşünmeyen öğretmen etik ilkelere uygun davranmamaktadır (Aydın, 2003, 58). Çünkü birileri öğrenmeden, öğretme sürecinden bahsetmek mümkün değildir. Öğretmenin sınıftaki işlevi, öğrenciye öğrenme ortamında sorumluluk vermek, uzun dönemli planları günlük ve derslik kısa hedeflere dönüştürmek, çevreye şevk saçan bir rol üstlenmek ve öğrencilerin öğrenmeye ilişkin ihtiyaçlarına cevap vermektir (Stewick, 1980, 16).

Bazı öğrenciler farklı kültürel ve etnik yapıdan geldiği için okullarda uygulanan müfredat programları bu öğrencilere hitap etmeyebilir. Özellikle dil öğreniminde kelime hazinesini zenginleştirmek ve amaç dilde yazılı metinleri çözümleyebilmek için önemli bir yeri olan okuma parçalarının seçimi oldukça önemlidir. Okuma becerisi kazandırmada öğrencilerin yetiştiği yerel ve bölgesel özelliklere ve kültürel arka plana dikkat çeken Yosef (2003, 80-83), okuma zorluğu çeken bazı öğrencilerin aslında kendi kültürel yapılarına yabancı olmayan metinleri okuyabildiğini ve anlayabildiğini belirtmektedir. Bu öğrencileri diğerlerinden ayıran okuma becerisinin eksikliği değil, sınıf ortamında öğretilen genel öğretim materyallerinin onların kültürel okuryazarlık (cultural literacy) özelliklerine hitap etmemesiyle ilgilidir.

Öğrenciler okula dünyayı algılamaya ve çevreyi anlamlandırmaya yardım eden bazı bilgilerle geldikleri için okullarda gerçekleştirilen eğitim-öğretim, öğrencilerin getirdiği farklı kültürel eğilimleri ve yapıları kapsayacak şekilde kapsamlı ve esnek olmalıdır. Fakat öğretmenler genellikle farklı eğilimleri taşıyan öğrencilerin bu özelliklerini okul dışında bırakmalarını beklemektedir. Farklılıkların kabul edilmesi, yerel ve kültürel özelliklere hitap edecek esneklikte ders materyallerinin seçilmesi, öğretmenlerin bütün öğrencilerle anlamlı ve etkili bir öğretim ortamı oluşturabilmesine imkân sağlayacaktır. Ders materyallerinin ve okuma metinlerinin sadece egemen kültüre hitap edecek şekilde belirlenmesi, çoğunluk değerlerinin belirleyici olduğu örneklerin seçilmesi, bazı etnik ve dini kesimleri rencide edecek konulara yer verilmesi, öğrencileri eğitim-öğretim ortamında ayrıma tabi tuttuğu için etik açıdan doğru değildir.

Türkiye şartlarında dil öğretiminin önündeki en önemli engellerden birisi, seçilen öğretim materyallerinin (kitap, kaset, CD) kültürel yapıyla uyumlu olmamasından kaynaklanmaktadır. Dil bilgisi kurallarının ve zaman yapılarının aktarımı sağlayan, her üniteye seçilmiş okuma metinleri, öğretim materyallerinin üretildiği ülkelerin (genellikle Amerika ve İngiltere), kültürel değerlerini yansıtmaktadır. Özellikle yabancı dil öğretiminin yoğun olarak yapıldığı Fen, Anadolu ve özel liselerde okutulan ders materyalleri uluslararası ölçekte dolaşımda bulunan yayınevlerinden seçilmektedir. Bu kitaplar Amerikan ve İngiliz millî/dinî bayramlarını ve kahramanlarını, onların günlük hayatını, özel günlerini anlatan metinlere ve

diyaloglara yer vermekte, dolayısıyla Türkiye şartlarında yetişen ve bu kültürel yapılar hakkında sahip olduğu bilgi, televizyon dizilerinden ibaret olan öğrenciler için fazla bir anlam ifade etmemektedir. Dünya üzerinde 6000 fazla dil olduğu ve bunların 3000 kadarının bir asır içerisinde yok olacağı varsayıldığı 21. yüzyılda İngilizce, dünya dili olarak nitelenmekte ve birçok dili potasında eriteceğinden bahsedilmektedir (Crystal, 1998, 150). Kültürel değerlerin, rekabeti dil üzerinden sürdürdüğü günümüz dünyasında etkili bir dil öğretiminin kültür öğretimi ile desteklenmesi gerekliliği düşünürlerce savunulmakta (Brooks, 1960, 86), kültür kodları çözülmeden öğrenilen dilin anlamsız sembollerden ve yanlış algılamalardan ibaret bir harfler ve kelimeler bütünü olacağından da bahsedilmektedir.

Yabancı dil öğretiminde kullanılan ders kitaplar, dilleri öğretilen ülkelerin kültürleri hakkında bazı ipuçları taşıyan ve öğrencilerin bu konuda bilgi edinmeleri sağlayan başlıca kaynaktır. Bu kitaplar ve yabancı dil öğretiminde kullanılan diğer kaynaklar ağırlıklı olarak tek bir ülke kültürünü anlatıp dil emperyalizmi gibi bir amaca hizmet ediyorsa, bu dili ülkelerin yayılmacı emellerine alet etmek demektir. Bu yüzden kitaplar ve diğer yabancı dil eğitim kaynakları, dilbilimsel emperyalizm diye sözü edilebilecek bir biçimde ağırlıklı olarak tek bir kültürün propaganda aracı yapmak yerine, küresel ve herkes tarafından benimsenmiş kültürün tecrübeleriyle zenginleştirmek yerinde bir davranış olacaktır (Öztürk, 1993, 34).

Bazı düşünürler ders kitaplarında yer alan kültürel mesajların, kültürel emperyalizmin taşıyıcısı olduğunu ve bu tür politik mesajlara karşı dikkatli olunması gerekliliğinden söz etmektedir (Holly, 1990, 58). Dil öğretimi, kültür aktarımının en önemli aracı ve ilk basamağıdır. Küresel rekabetin en yoğun ve acımasız olarak yaşandığı 21. yüzyılda emperyalist politikaları uygulamanın en önemli basamağı, konuşulan dilin ülke sınırlarının dışına mümkün olduğunca geniş coğrafyalara yayılmasıdır.

Ders kitaplarında yer alan metinlerin, diyalogların, dinleme etkinliklerinin ve konuşma becerisini geliştirmeyi amaçlayan serbest konuların sınıf ortamında anlamlı olabilmesi ve davranışa dönüşebilmesi, öğrencilerin anlam dünyasında kendisine yer bulabilmesine bağlıdır. Okulda öğrenilen bilgilerin günlük hayatta karşılığının olması, günlük yaşamla ve kültürel değerlerle desteklenmesi Türkiye gibi yabancı dil pratiğinin sınıf ortamı dışına taşınması çok sınırlı olan ülkeler için oldukça önemlidir. Bu noktada yabancı dil öğretmenlerinin etik sorumluluğu gerek ders kitabı seçiminde gerekse alıştırmalar etkinliklerinin uygulanmasında öğrencilerin ilgi, yetenek, geçmiş yaşantılarıyla ve kültürel değerleriyle uyumlu kaynakları tercih etmek olmalıdır. Çünkü dil yapılarının bağlam içerisinde öğrenciye sunulması, öğretimin etkililiği, kalıcılığı ve işlevselliği açısından son derece önemli olup oluşturulacak bağlamın öğrencilerin anlam dünyasına hitap etmesi gerekmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından 2004-2005 hazırlık sınıflarında okutulmak üzere İngilizce ders kitabı hazırlanması, ders kitaplarının seçiminde yaşanan karışıklığı ortadan kaldırma açısından önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Kitapların okullara öğretim yılı başladıktan sonra ulaşması ve özel yayınevlerinin kitaplarıyla rekabet edecek ölçüde nitelikli olmaması gibi ilk yıla özgü sorunların yaşanmasına karşın, oldukça düşük maliyetle öğrencilere sunulması, Türkiye kültürüne özgü örnek ve okuma parçalarının yer alması gibi oldukça önemli sayılabilecek olumlu özelliklere sahiptir. Yabancı dil öğretmenlerinin yardımcı kaynak seçiminde de aynı titizliği göstermeleri gerekmektedir.

Yabancı dil öğretiminin bağlam içerisinde gerçekleşmesinin gerekliliğini vurgulayan Nunan (1998, 104), organik yaklaşım olarak nitelediği metodun özelliklerini şöyle sıralamaktadır:

- a. Dil öğrenimini seçenekler demeti olarak sunmak,
- b. Öğrencilere dil bilgisi bağlam ilişkisini gerçek ortamlarda keşfedeceği imkânları sunmak,
- c. Yapı-işlev ilişkisinin net olarak anlaşılacağı dil öğretim yollarını göstermek,

d. Öğrencileri dilin aktif kullanıcıları ve yorumlayıcıları olmaya teşvik etmek.

Yabancı dil öğretmenlerinin dil yeterlikleri ile dili kullanma deneyimlerinin düzeyi, sınıfta gerçekleştirilen dil öğretiminin niteliği ile yakından ilgilidir. Ülkemizde de yabancı dil öğretecek kişilerde aranan ilk şart alanında yüksek öğrenim görmüş olmaktadır. Ancak son yıllarda yabancı dil öğretmenliği branşında yeterli sayıda öğretmen bulunmadığından, yabancı dil öğretmeni olmamasına rağmen yabancı dille eğitim yapan üniversitelerin eğitim fakültelerinden mezun olan kişiler de yabancı dil öğretmenliği yapabilmektedirler. Bununla birlikte mevcut sistemde yabancı dil öğretmeni olarak yetişmiş olan kişilerin alanlarında ne kadar yeterli olduklarına ve mesleki gelişme olanaklarına ilişkin çarpıcı noktalar bulunmaktadır. Enginarlar'ın (2003, 68-69) ifadesine göre ülkemizde çalışmakta olan yabancı dil öğretmenlerinin çoğu ilk ve ortaöğretim yaşamları süresince;

- ana dili, öğretilen yabancı dil olan öğretmenlerden ders almamışlar,
- yabancı dilin ana dil olarak konuşulduğu ülkeye hiç gitmemişler,
- iletişim gereksinimleri veya fırsatları olmadığı için sınıf dışında yabancı dili kullanmamışlar,
- alt yazılar olmaksızın yabancı dilde film seyretmemişler,
- yabancı dilde yayımlanan bir dergi veya gazeteyi sürekli okuma alışkanlığını edinmemişlerdir.

Konuya ilişkin diğer bir sorun ise öğretimde kullanılan metotların nitelikli bir yabancı dil öğretimi sağlamakta yetersiz kalmasıdır. Türk eğitim sisteminde klasik sınavların ağırlıkta olması, değerlendirmeyi daha somut ve nesnel yapmak ihtiyacı öğretimde dil bilgisi konularına ağırlık vermeyi teşvik eder durumdadır. Bu yüzden daha çok yazılı anlatıma önem verilmekte, en az yazılı anlatım kadar önemli olan okuma, dinleme ve konuşma becerileri geri planda kalmaktadır. Ayrıca, konuşma becerilerini geliştirebilmek için öğrencilerin sınıf ortamında yabancı dil kullanmaya teşvik edilmeleri, ana dil kullanmanın sınırlandırılması önerilmesine rağmen, öğretmenler tarafından ana dil bir öğretim aracı olarak sıkça kullanılmaktadır (Enginarlar, 2003, 69).

4. Öğretmen – öğrenci ilişkisi

Modern dönemde bilgi sağlamak olan geleneksel öğretmen rolü, öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerine yardımcı olan şekline dönüşmekte; pasif olarak sıralarında oturan ve öğretmeni bekleyen öğrenci rolü ise uygun bir grup içinde farklı görevler almaya istekli, ve özel araçlar kullanarak araştırma ve uygulama yapabilen bir anlayışa doğru kaymaktadır (Arslantaş, 2003, 48).

Öğretmen–öğrenci etkileşimi her türlü öğrenmede öğrenciyi motive eden en önemli faktörlerden biridir. Dil öğretiminde dil bilgisi kuralları ve dilin temel yapıları öğretildikten sonra bunları gerçek hayatta veya iletişim kurmak amacıyla sınıf ortamında kullanmak, öğretimin etkili olup olmadığını gösteren bir uygulama olarak değerlendirmek mümkündür. Aynı zamanda öğrencilerin kendilerini rahat hissedebilecekleri, sınıfta yapılan hataların öğrenciyi rencide edecek şekilde kullanılmayacağı, yanlış ve eksik kurulan cümlelerin motivasyonu bozacak şekilde ani bir şekilde düzeltilmeyeceği bir sınıf ortamının oluşturulması mevcut endişe kaynaklarını yok edebilir. Öğretmenin mesleki sorumluluğu, etik ilkelere uymak ve öğrenciyi öğrenme ortamından uzaklaştıracak her türlü davranıştan kaçınmak olmalıdır. Sorulara cevap vermeye istekli fakat hata yapmaktan korkan ve hatalarının arkadaşları tarafından alay konusu yapılmasından çekinen bir öğrenciyi, hatalı dahi olsa konuşmaya

cesaretlendiren, diğ er öğrencilere de hatalardan ders çıkarmayı öğreten bir öğretmen, öğrencileri ders ortamına katarak öğrenmeyi sağladığı için etik açıdan da ilkeli davranmış olacaktır.

Özellikle telaffuzu zor kelimelerin söylenmesinde bazı sıkıntılar yaşanmaktadır. Bazı harflerin ve kelimelerin telaffuzunda zorlanan öğrencilerin derse katılımını sağlamak için rahat, güvenli ve endişeden uzak bir ders atmosferinin oluşturulması gerekmektedir. Her yaş grubuna hitap edecek şekilde oyun alıştırmalarına başvurulması ve hatanın kişiselleştirilmesinin önüne geçmek için takma isimler kullanmak suretiyle hatanın da gerçek şahsiyetten arındırılması gibi farklı etkinlikler, öğretmen-öğrenci ilişkisini aksatabilecek sorunların oluşmasının önüne geçebilir. Öğretmenin etik açıdan sınıf içindeki görevi öğrencilerin rahat, güvenli ve hata yapmanın öğrenme sayıldığı bir ortam sağlamak olmalıdır.

5. Değerlendirme süreci

Öğretim etkinliğinin başında belirtilen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını veya hangi ölçüde ulaşıldığını anlamaya yarayan değerlendirme süreci, dil öğretiminde özellikle konuşma ve yazma becerilerinin ölçülmesinde endişe kaynağı olabilmektedir. Mevcut test uygulamalarının belli bir süre içerisindeki bilgileri ve öğrenme durumunu değerlendirmeyi hedeflediğini belirten Rand (1997, 48) sınav korkusu olan öğrencilerde korkuya ve endişeye yol açtığını belirtmektedir. Dil öğrenme etkinliğinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen test etme sürecinde (Wharton, 1998, 128) sorulan soruların açık ve net olması, çok sayıda ve kısa cevaplı soruların tercih edilmesi, sözel ve yazılı olarak cümle üretilmesi gereken konuşma ve yazma gibi beceri değerlendirilmesinde öğrencinin konu bilgisi olan alanlarda cümle kurmasının ve iletişime geçmesinin beklenmesi stres ve endişe kaynaklarının yok edilmesinde önemlidir. Bazı problemlili seslerin ve birleşik yapıların ana dili İngilizce olan insanların öğrendiği gibi ana dili İngilizce olmayanların da öğrenebileceğini savunan Gersten ve Geva, (2003, 44-49) telaffuz zorluğu çekilen noktalarda öğretmenin tolerans geliştiği oldukça fazla olması gerekliliğinden söz etmektedir.

Değerlendirme sürecini, belli bir zaman ve konuya dayalı yapmak yerine süreç boyunca ve değişik konulara dayalı uygulamak hem daha etkili hem de öğrenci motivasyonu açısından isabetli olmaktadır. Yabancı dil öğretiminde öğrencilerin taşıdığı endişelerin temelinde etnik yapıdan, önceki dil deneyiminden, bireysel özelliklerden ve sınıf içi ders işlenişinden kaynaklanan sorunlar bulunmaktadır. Öğretmenin ders işleniş sürecinde özel alanlara müdahale edecek şekilde bilgi, etnik yapı ve gelir düzeyi açısından veya fiziki özellikleri ile cinsiyetleri açısından öğrencilere farklı davranması etik olarak yanlış bir yaklaşımdır. Sınıf içerisinde öğrenci başarısının önünde engel olarak duran gerek öğretmenin kendi kişisel özelliklerinden kaynaklanan, gerekse ders işleniş süreci, ders materyalleri veya diğer öğrencilerin neden olduğu endişe kaynaklarının ortadan kaldırılması yasal bir zorunluluk olarak kabul edilmeyebilir, fakat öğretmenin en temel etik sorumluluğudur.

Değerlendirme sürecinde etik ilkelerin rehberliğinde gerçekleştirilen yabancı dil öğretimi sonunda öğrencilerde gözlenmesi gereken bazı davranışlar mevcuttur. Öğretimin etkililiğini ve hedeflerin gerçekleştirilme oranını anlamak açısından öğrenciler gözlemlendiğinde, iyi ve başarılı kabul edilen öğrencilerin hem bilgi hem de öğrenmeye yönelik yeni anlayış kazanmaları açısından değişime uğradıkları görülmektedir. Yabancı dil öğretiminde iyi ve başarılı kabul edilen öğrencileri diğer öğrencilerden ayıran bazı özellikler mevcuttur. Başarılı öğrenciler (Nunan, 1995, 19):

- Kendi öğrenme yöntemlerini belirlerler,
- Dil hakkındaki bilgilerini organize ederler,

- Dil öğrenirken yaratıcı zekâlarını kullanırlar,
- Sınıf içinde ve dışında, öğrendiklerini kullanarak örnek cümleler kurabilirler,
- Öğrendiği kelimeleri, yapıları, deyimleri, jest ve mimikleri birlikte kullanırlar,
- Hatalardan ders çıkarır ve öğrenme sürecine dönüştürmesini bilirler,
- Öğrendiği zamanları ve yapıları bütün olarak düşünebilir ve örnekler üretebilirler,
- Diyalog oluşturabilir, sözlüğe gereksinim duymadan bağlam içerisinde kelimelerin anlamını tahmin edebilirler,
- Farklı bağlamlara uygun cevaplar verebilir ve konuşma becerisini kullanmaktan çekinmezler.

Başarılı öğrencilere atfedilen yukarıdaki özellikler, etkili ve etik bir dil öğretimiyle gerçekleştirilebilir. Bu süreçte öğretmenin rolü, bu özelliklere sahip öğrencilerin yetişmesine olanak sağlayacak ortamları hazırlamak, onları yönlendirmek ve gizil güçlerini harekete geçirecek etkinliklere yer vermek olmalıdır. Sadece kuralların ve yöntemlerin uygulanmasından öte, etik ilkelerin içselleştirilmesi bu süreci daha kolay ve hızlı hale getirecektir.

Sonuç

Postmodern bir dönemde yaşadığımız varsayılan günümüz dünyasında, teknolojik gelişmeler, maddi üretim süreçleri ve dolayısıyla bilgi üretim süreçleri sınır tanımaksızın insanları yönlendirmektedir. Kapitalist bir eğitim süreci sonunda insan üretime en fazla katkı sağlamak üzere piyasaya sunulan malları almaya şartlandırılmıştır. İnsanlara ne yapması gerektiğini söyleyen büyük kurumlar güvenilirliğini yitirmiş, mutlak ve evrensel olan bütüncül bir ahlaki kurum bulunmamaktadır. Böyle bir çağda etik, neyin iyi neyin kötü, neyin doğru neyin yanlış olduğu konusunda insanları bilgilendiren, insan davranışlarını etkileyen ve kontrol eden ahlak ilkeleri olarak tanımlanmakta ve toplumsal ilişkilerin bulunduğu her yerde insanları daha iyiye, daha güzele ve daha insani olana doğru yönlendirmektedir.

Yabancı dil öğretiminde etik, yöntem ve teknikler çerçevesinde etkili bir dil öğretimini, kültürel emperyalizmin dil aracılığıyla gerçekleştirmek istediklerinin farkında olarak öğrencilerin bilişsel yönlerine hitap edecek kalıcı bir öğrenmeyi, sınıf ortamında dil öğretimin olumsuz etkileyen her türlü endişe kaynaklarını ve ön yargıları ortadan kaldırmayı hedeflemektedir.

Yabancı dil öğretiminde, etkili ve kalıcı bir öğrenmenin önünde engel olarak duran ön yargıların ve endişe kaynaklarının sebepleri şöyle sıralanabilir:

1. Kendine güveni olmayan, yarışmacı ortamları sevmeyen motivasyonu düşük öğrencilerin arkadaşları ve öğretmenleri tarafından diğer öğrencilerle kıyaslanması.
2. Kısa bir süre içerisinde dil öğrenileceğine ve kusursuz konuşma becerisi kazanılacağına dair yanlış inanç.
3. Dil öğretiminin ana dile yapılan çevirilerden ve dil bilgisi kurallarından ibaret sayma.

4. Öğretmen tarafından sınıfta genel olarak ana dilin kullanılması ve konuşma hatalarının motivasyonu azaltacak şekilde anında düzeltilmesi.
5. Dersin büyük bir kısmında öğretmenin konuşması, sadece örnek çözmesi ve sınıf içi kontrolü zayıflattığı gerekçesiyle grup çalışmasını terk etmesi; öğrencilerin ise sessizce dersi dinleyen ve not tutan pasif konumda bulunması.
6. Sadece egemen kültürel yapıya ve etnik kökene hitap eden kaynakların ve konuların seçilmesi.
7. Mevcut dil bilgisini ölçen, az sayıda ve uzun cevaplarla değerlendirme yapılması.
8. Özellikle konuşma ve yazma becerilerinin ölçülmesinde standart cevapların beklenmesi; dili kullanma becerisinden çok konu bilgisinin önemsenmesi.

Öğrenci haklarının öğretmenin etik sorumluluğu olduğu benimsenen bir sınıf ortamında yapılması gerekenler şöyle sıralanabilir:

1. Yabancı dil öğrenimiyle ilgili gerçek olmayan inanç ve düşünceler öğretmen tarafından doğru bilgilerle düzeltilmelidir.
2. Resimler, özel hazırlanmış kartlar ve teknolojik donanım(CD, kaset-çalar)aracılığıyla farklı ve zengin öğrenme ortamları oluşturularak motivasyon artırılmalıdır.
3. Grup çalışması yapılarak sınıf içi etkileşim artırılmalı, hataların kişiselleştirilmesinin önüne geçilecek etkinliklere yer verilmelidir.
4. Çok sayıda, kısa cevaplı ve net sorularla öğrencilerin konu bilgisi olan alanlarda dil bilgisi ve dili kullanma becerisi ölçülmelidir.
5. Yabancı dil öğrenmenin önemi ve dikkat edilmesi gereken noktalar konusunda belli aralıklarla rehberlik çalışması yapılmalıdır.
6. Dil öğrenme amacının iletişim kurmak olduğu, önemli olanın yabancı dildeki mesajın anlaşılması ve karşı tarafa cevap verilmesi olduğu öğrencilere kavratılmalıdır. Bu süreçte hata yapmak normal olduğu ve dil öğreniminin hata yaparak gerçekleştiği özellikle vurgulanmalıdır.
7. Özellikle yabancı dil öğretiminde öğretmenler öğrencilerin telaffuz-konuşma hatalarına karşı toleranslı olmalı, onları derse aktif katılıma cesaretlendirecek doğrular aramalı, duyuşsal alana hitap etmeli, her türlü başarısızlık durumunda bile önemli olduklarını hissettirmeli, onlara isimleriyle hitap etmeli ve en önemlisi öğrencilerle empati kurabilmelidir.

Yabancı dil öğretiminin günümüz dünyasında önemi düşünülduğünde, nitelikli bir öğretim gerçekleştirebilmek için etik standartların belirlenmesi ve etik kurallara uyulmasının önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Yabancı dil derslerinin müfredat programlarındaki ağırlığı göz önüne alındığında, dil öğretiminde hedeflere ulaşamaması çok sayıda ders saatinin boşa geçirildiği anlamına gelmektedir. Bu durumu dikkate alarak yabancı dil öğretim politikalarının çağdaş yöntem ve yaklaşımların ışığında yeniden belirlenmesi zorunlu hale gelmektedir.

Ülke gerçekleri göz önünde bulundurularak bütün öğrencilere etkisiz bir şekilde dil öğretimi vermek yerine onlara dil bilmenin öneminden bahsederek motive etmek ve istekli hale getirmek yerinde olacaktır. İstekli ve kabiliyetli öğrencilerle dil öğretiminin gerçekleştirilmesi niteliği de arttıracaktır. Böylece yabancı dil öğrenen ve bu dil ile gelen kültür karşısında bilinçli olan; bu değerleri kişiliğinin güçlenmesine katkı sağlayacak, kültürünü zenginleştirecek ve evrensel kültürlerle bağ kurmasını kolaylaştıracak şekilde değerlendiren öğrenciler yetişebilir.

Kaynakça

Acat, B. ve Demiral, S. (2002). Türkiye’de Yabancı Dil Öğreniminde Motivasyon Kaynakları ve Sorunları, *Eğitim Yönetimi*, 31, 312-329.

Arslantaş, H. (2003). *Yansıtıcı Öğretime Genel Bakış. Eğitim Araştırmaları*, 12, 47-55.

Aydın, İ. (2002). *Yönetmel, Mesleki ve Örgütsel Etik*, Pegem A Yayıncılık: Ankara.

Aydın, İ. (2003). *Eğitim ve Öğretimde Etik*, Pegem A Yayıncılık: Ankara.

Bell, D. (2003). Theory and Methods in TEFL. (<http://freud.citl.ohiou.edu/ethics/materials.php?record=16> adresinden 31 Aralık 2003 tarihinde alınmıştır)

Brooks,N.(1960).*Language and Language Learning*. Harcourt Bracaid Company: USA.

Celce-Murcia, M. (1984). Interaction and Communication in the ESOL Classroom, *English Teaching Forum*, April, 2-7.

Cevizci, A. (2002). **Felsefe Sözlüğü**. Paradigma Yayınları: İstanbul.

Chastin, K. (1988). *Developing Second Language Skills: Theory and Practice*. HBJ, Washington DC.

Crystal, D. (1998). Talking Shop. *ELT Journal*, 52(2), 146-153.

Demirel, Ö. (1990). **Yabancı Dil Öğretimi İlkeler,Yöntemler, Teknikler**, USEM Yayınları: Ankara.

Doğan, M. (1999). **Büyük Türkçe Sözlük**, İz Yayınları: İstanbul.

Dunn, R. (1990). Rita Dunn Answering Questions on Learning Style. *Educaional Leadership*, October, 15-18.

Enginarlar, H. (2003). **İlköğretim Çağında Yabancı Dil Öğretimi, Türk Eğitim Sisteminde Yabancı Dil Eğitimi ve Kalite Arayışları**, Özel Okullar Derneği, İstanbul.

- Ernestova, M. (1981). How to use Ready-Made Picture, *English Teaching Forum*, October, 278-283.
- Gersten, G. ve Geva, E. (2003). Teaching Reading to Early Language Learners, *Educational Leadership*, 60(7), 44-49.
- Hafernik, J. J., Messerschmitt, D. S. & Vandrick, S. (2003). Ethical Issues for ESL Faculty: *Social Justice In Practice*. Lawrence Erlbaum Associates Inc., Publishers, New Jersey.
- Haynes, F. (2002). **Eğitimde Etik**. Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Holly, D. (1990). *Culture and the Language Classroom*, (Edited by: Brian Harrison) Modern English Publication: Hong Kong.
- Kanada Özel Okullar Birliği, (2003). <http://www.ethicsusa.com> adresinden 26 Kasım 2003 tarihinde alınmıştır.
- Kıncal, R. Y. ve Işık, H. (2003). *Demokratik Eğitim ve Demokratik Değerler*. **Eğitim Araştırmaları**, 11, 54-58.
- Mendes, E. (2003). What Empaty Can Do?, *Educational Leadership*, 61 (1), 56-59
- Michel, A. (1993) **Feminizm**. Yeni Yüzyıl Kitaplığı, İletişim Yayınları.
- Nunan, D. (1995). *Language Teaching Methodology*, International Book Distribution Ltd.: Trowbridge.
- Nunan, D. (1998). Teaching Grammar in Context. *ELT Journal*, 52(2), 101-109.
- Öztürk, T. (1993). **2000'li Yıllarda Yabancı Dil öğretilimi ve Türkiye**, Marmara Üniversitesi Yabancı Diller Eğitim Öğretim Araştırma Uygulama Merkezi, İstanbul.
- Peiper, A. (1999). **Etiđe Giriş**, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Rand, W. (1997). Testing Deviant! Are you One Also? *English Teaching Forum*, April, 48-54.
- Stewick, E. W. (1980). *A Way and Ways*. Newbury House Publishers: Massachusettes.
- Yosef, E. B. (2003). Respectin Students' Cultural Literacy, *Educational Leadership*, 61(2), 80-83.
- Young, D. J. (1991). Creating a Low-Anxiety Classroom Enviroment: What Does Language Anxiety Research Suggest?, *The Modern Language Journal*, (75), 426-434.
- Wareing, S. ve Thomas, L. (1999). *Language, Society and Power*. TJ International Ltd.: London.
- Wharton, S. (1998). Teaching Language Testing on a Pre-service TEFL Course. *ELT Journal*, 52(2), 127-131.
- Widdowson, H. G. (1990). *Aspects of Language Teaching*. Oxford University Press: Oxford.

TEACHINGFOREIGNLANGUAGEANDETHICS

EnginASLANARGUN*

Hilmi SÜNGÜ**

Abstract

The ethics in language learning means providing education which is based on language teaching methodology. It is aimed to decrease the degree of anxiety either caused by the teachers' behaviours, learners' expectations or biases related with language learning. Depending on the ethical standards, the roles of the teacher are addressing the cognitive domains of the students in order to provide a better learning atmosphere better and removing the biases which demotivate students. Moreover, it is important for teacher to recognize the values of both cultures, to appreciate the target language culture as a kind of richness, but to be aware of the ideas concerning cultural imperialism that is conveyed with language teaching. Teacher must be considered as a factor that makes use of cultural values to enrich the learning environment rather than imposing it to students native culture. Language teaching that is based on ethical codes is assumed to be more effective, cognitive, humanistic and anxiety free learning environment in the schools.

Key Words: Foreign language teaching, ethics